

SOSIAALIPOLIITTINEN OHJELMA

Yhteiskunta on yhteinen!

Keskustalaisen sosiaalipolitiikan kantava ajatus on kaikkien pitäminen mukana yhteiskunnassa. Jokaisella on vain yksi elämä, eikä kenenkään mahdollisuuksia elää täysipainoista elämää saa heittää hukkaan. Sosiaalipolitiikan tehtävä on mahdollistaa riittävä perustoimeentulo jokaiselle elämäntilanteeseen katsomatta, sekä mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen elämään.

Keskustaopiskelijoiden tärkeimmät tavoitteet tuleville vuosille toteuttavat periaatetta kaikkien osallisuudesta; lyhyemmällä aikavälillä esimerkiksi opintotuen opintorahapainotteisuutta tulee puolustaa, huoltajakorotus toteuttaa perheellisille opiskelijoille ja pidemmällä aikavälillä perustulo tulee saattaa kaiken sosiaaliturvan pohjaksi. Kannusteita voidaan luoda myös monipuoliseen yhdistystoimintaan osallistumiseen; jokaiselle on tärkeää löytyä se itselle luontevin yhteisö.

Opintotuesta kohti perustuloa

Keskustan Opiskelijaliitolle opintotuki on ensisijaisesti opiskelijan sosiaaliturvaa, eikä koulutuspoliittinen kiristysruuvi. Riittävällä opintojen aikaisella toimeentulolla varmistetaan, että jokaisen on taustastaan ja sosioekonomisesta asemastaan riippumatta turvallista ja kannattavaa hakeutua korkeakoulutuksen pariin. Opiskelijoiden sosiaaliturvajärjestelmällä on merkittävä vaikutus sosiaalisen nousun mahdollistamiseen ja aitoon mahdollisuuksien tasa-arvoon. Opiskelijoiden sosiaaliturvaa mietittäessä tulee huomioida, että se on joustava työelämän suuntaan, se mahdollistaa täysipäiväisen opiskeluun ja perheen perustamiseen, ja opiskelijoiden erilaiset tavat opiskella ja että tuki kohdistuu kaikista heikoimmassa asemassa oleviin opiskelijoihin.

Opiskelijoilla tulee olla oikeus kohtalaiseen ja yhdenvertaiseen sosiaaliturvaan, joka mahdollistaa opiskelijan pitkäjänteisen oman talouden suunnitteluun. Ennen siirtymistä kansalliseen perustulomalliin, on turvattava opiskelijoiden kohtalainen toimeentulo nykyisen opintoetuusjärjestelmän piirissä. Nykyisellään opintoraha ja asumisen tuki eivät riitä elämiseen. Opiskelijoiden siirtäminen yleisen asumistuen piiriin on ensimmäinen hyvä askel kohti yhdenvertaisempaa ja kannustavampaa järjestelmää. Opintotuki tulisi myös siirtää suoraan sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen.

Keskustan Opiskelijaliiton tavoitteena on siirtyminen nykyisestä byrokraattisesta ja monimutkaisesta sosiaaliturvajärjestelmästä kannustavaan ja yhdenvertaiseen perustuloon. KOL:n ajatus perustulosta pohjaa ajatukseen ihmisestä aktiivisena yksilönä. Perustulo on vastikkeeton ja sen tulee koskea kaikkia täysi-ikäisiä suomalaisia. Opiskelijan osalta askel kohti perustuloa olisi huonosti motivoivasta opintopistekarttuman seuraamisesta luopuminen. Varsinkin kun seuranta koskee nykyään enää suhteellisen vähäistä opintorahaa.

Perustulon ensisijainen merkitys opiskelijoille on helpottaa jouhevampaa siirtymistä opinnoista työelämään ja opintojen sekä työelämän yhdistämistä jo opintojen aikana. Opiskelijat eivät tarvitse erityistä keppiä ja valtiovallan valvontaa suorittaakseen korkeakoulututkintonsa loppuun. Opiskelijat tarvitsevat mahdollisuuden opintojen suorittamiseen siten, että heidän tulevaisuutensa on valmistumisen jälkeen mahdollisimman turvattu. Tämä tarkoittaa mahdollisuutta niin täysipäiväiseen opiskeluun kuin harjoittelujaksojen ja oman alan töiden tekoon opintojen aikana, johon perustulolla voimme kannustaa. Opiskelija ei saa joutua tilanteeseen, jossa opinnot venyvät riittämättömän toimeentulon vuoksi.

Opintolaina

Opintolainajärjestelmä on erinomainen mahdollisuus opiskelijoilla hankkia tarvitsemaansa lisätoimeentuloa ja mahdollistaa aito täysipäiväinen opiskelu. Opintolaina ei saa kuitenkaan olla pakollinen osa opiskelevan nuoren toimeentuloa. Nostamatonta opintolainaa ei lasketa tuloksi toimeentulotukea haettaessa. Varhainen, varsin mittava velkaantuminen on yksi nuorten aikuisten suurimpia ongelmia ja opintolainaan pakottaminen on omiaan kasvattamaan tätä ongelmaa. Arkisten päivittäistavaroiden hankkiminen ja normaalin arjen pyörittäminen velkarahalla ei ole järkevää ja pitkänäköistä henkilökohtaisen talouden hoitoa. Merkittävästi velkaantuneet vastavalmistuneet nuoret aikuiset ovat usein epävarmoja tulevaisuudestaan ja raskas velkataakka on omiaan

lykkäämään esimerkiksi perheen perustamista.

Opintolainahyvitysjärjestelmää tulisi kehittää palkitsemaan tarkoituksenmukaisemmin hyvin edistyneistä opinnoista. Opiskelija voisi kasvattaa lainahyvitysprosenttiaan viisi prosenttiyksikköä lukuvuotta kohden suorittamalla vaaditut 45 opintopistettä lukuvuodessa. Mikäli opiskelija suorittaisi tutkinnon tavoiteajassa, olisi hän oikeutettu koko 40 prosentin lainahyvitykseen. Mikäli opinnot venyisivät tavoiteajan ylitse esimerkiksi töiden teon vuoksi, saisi opiskelija lainahyvitystä niiltä lukuvuosilta, joina hän on suorittanut vaaditut opintopisteet. Kokonaisuudessaan lainahyvitys ei voisi ylittää 40 prosenttia. Tämä järjestelmä kannustaisi sekä ahkeraan opiskeluun että kallisarvoisen työkokemuksenkin kartuttamiseen opintojen aikana.

Opintojen aikainen työnteke ja tulorajat

Töiden teko tulee nähdä tärkeänä osana opiskelijoiden arkea ja opintoja, eikä opiskelijoita tule rangaista opintojen aikana tehdystä työstä. Opintojen aikana kartutettu työkokemus, edistää opiskelijoiden tehokasta siirtymistä työelämään valmistumisen jälkeen ja auttaa opiskelijoita hankkimaan kipeästi kaivattuja lisätuloja opintotuen lisäksi. Lisäksi omalta alalta hankittu työkokemus pitää yllä opiskelumotivaatiota. Opintojen ja työnteon jouheva yhdistäminen auttaa opiskelijaa pysymään opinnoissaan tavoiteltavissa ja valmistumaan oikea-aikaisesti. Oppilaitosten ja opiskelijoiden hyvällä yhteistyöllä voidaan ehkäistä opintojen viivästymistä ja valmistumisen venymistä opiskeluaikaisesta työskentelystä huolimatta.

Opiskelijoiden tekemää työtä tulee arvostaa niin oppilaitoksissa kuin työpaikoillakin. Tutkintoon liittyvät harjoittelujaksot eivät saa ajaa opiskelijaa taloudellisiin vaikeuksiin. Opiskelijan tulee saada niin pakollisista harjoitteleista, kuin muustakin opintojen aikana tekemästään työstä aina asianmukainen korvaus. Oppilaitosten tulee tukea opiskelijoiden työssäkäyntiä ja arvostaa opiskelijoiden hankkimaa ylimääräistä tietotaitoa ja kokemusta osana heidän tulevaa ammattitaitoaan ja tutkintoaan. Harjoittelujakson tulee olla helposti ja palkitsevasti sijoitettavissa tutkintoon tarkoituksenmukaisina opintosuorituksina.

Opiskelijalla on oikeus työskennellä opintojensa ohessa ja ansaita lisätoimeentuloa. Palkkatulojen tulee kuitenkin näkyä opintotuessa siten, että sen määrä vähenee tulojen noustessa. Nykyinen tulorajoihin perustuva järjestelmä voidaan lähivuosina uudistaa, kun käyttöön otetaan reaaliaikainen tulonseurantajärjestelmä. Silloin tuloja voidaan seurata kuukausikohtaisesti sen sijaan, että jälkikäteen tarkasteltaisiin vuosittaista tuloa. Reaaliaikaisen tuloseurannan ansiosta opiskelijan ei enää tarvitse selvittää eri kuukausina tienattuja tuloja Kansaneläkelaitokselle, kun takaisinperintää selvitetään. Kiinteiden tulorajojen sijaan on siirryttävä liukuvasti tulojen kasvaessa leikkautuvaan opintotukeen.

Opintotuki on opiskelijan sosiaaliturvaa ja se on tarkoitettu turvaamaan opiskelijan vähimmäistoimeentulo opintojen aikana. Opintotuki ei kuitenkaan nyky muodossaan pysty turvaamaan kaikille mahdollisuutta täysipäiväiseen opiskeluun. Tämän vuoksi opiskelijoilla on oltava mahdollisuus hankkia lisätoimeentuloa opintojen ohessa tehtävillä palkkatöillä kohtuulliseen rajaan asti. Opintotuen tulorajat ovat turvaamassa opintotuen kohdistamista ennen kaikkea sitä kipeimmin tarvitseville, eikä tulorajoja tule nostaa harkitsemattomasti.

Opiskelijaa ei saa kuitenkaan kohtuuttomasti rangaista tulorajojen ylittymisestä ja ahkeruudesta. Opintotuen takaisinperinnän koron kohtuullistaminen 7,5 prosenttiin on hyvä askel oikeaan suuntaan. Opintotuen takaisinperintään on oltava neuvoteltavissa kohtuullinen maksuaikataulu, eikä takaisinperintä saa johtaa opiskelijan kannalta kohtuuttomiin taloudellisiin ongelmiin.

Tulevaisuuden työelämässä ihmisen on voitava liikkua joustavasti palkkatyön, opiskelun, yrittäjyyden ja työttömyyden välillä. Perustulojärjestelmän lisäksi kasvaa näin ollen jatkossa tarve työttömyysvakuutukselle. Kaikilla kansalaisilla tulisikin olla oikeus ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan etuuden työssäoloehdon täytettyään. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan ja perusturvaetuuksien välillä ei pidä olla korotuskytköstä.

Eläkejärjestelmän on turvattava riittävä toimeentulo. Eläkeiän on oltava sidoksissa elinajan odotteen kehittymiseen, mutta todellisen eläköitymisiän nostamiseksi ja työurien pidentämiseksi tarvitaan kuitenkin toimia koko työuran ajalle. Eläkeikää tarkastellaan alakohtaisesti työn fyysinen ja henkinen kuormittavuus huomioon ottaen. Samalla tulee pitää huolta, että eläkejärjestelmä säilyy yksinkertaisena ja yhdenvertaisena sekä siitä, että se kannustaa työurien pidentämiseen kaikilla aloilla. Väestörakenteen muutos aiheuttaa eläkejärjestelmään

paineita, joihin on reagoitava eri sukupolvia oikeudenmukaisesti kohtelevalla tavalla. Kestävää eläkejärjestelmää ei voida rakentaa nuorten sukupolvien kustannuksella.

Päivähoidon, terveyden- ja sosiaalihuollon palveluiden asiakasmaksujen korotukset nähdään veronkorotuksiin rinnastettavina, sillä asiakasmaksut ovat veronluonteisia maksuja, jotka kerätään vain niiltä, jotka palveluita käyttävät.

Opiskelijan henkilökohtaiset oppimisvaikeudet

Oppimiseen liittyvät vaikeudet tulee tunnistaa ajoissa. Peruskoulun aloittaville tehdään lukihäiriöseulontoja, mutta kaikkia ongelmia ei niissäkään huomata. Opettajien tulee tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa jo alaluokilta saakka, jotta lapsi saa tarvitsemansa tuen oppimiseensa.

Korkea-asteella sekä opiskelijan, että henkilökunnan on hyvä tunnistaa vaikeudet, ja tarjota näihin tukea tarvittaessa. Opiskelua helpottava välineistö tulisi olla opiskelijoiden saavutettavissa helposti. Oppilaitokset panostavat oppimisteknologian ja oppimistukivälineistön saavutettavuuteen hankkimalla niitä korkeakouluun vapaaseen käyttöön, ja kertovat opiskelijoille niiden saatavuudesta.

Tulevaisuudessa korkeakouluissa tulee kehittää ja ottaa käyttöön erilaisia ja vaihtoehtoisia oppimiskeinoja. Kirjojen lukeminen ja niiden tenttiminen oppimiskeinona ei sovi kaikille. On erityisen tärkeää pyrkiä eroon oppimisvaikeuksiin liittyvästä sosiaalisesta stigmasta. Opetussisältöjä ei tule muuttaa oppimisvaikeuksien vuoksi, vaan tukimuodot tulee kohdistaa opiskelijan oppimiseen ja opintojen etenemisen tukemiseen.

Perheelliset opiskelijat

Perheellisen opiskelijan suurimmat haasteet liittyvät toimeentuloon ja ajankäyttöön. He ovat poikkeuksellinen ryhmä sekä perheellisten että opiskelijoiden joukossa, eivätkä nykyiset tukijärjestelmät vastaa heidän tarpeitaan riittävästi.

Perheen perustaminen ja opiskelu eivät saa olla toisiaan poissulkevia asioita. On koko kansan etu, että yksilöt voivat sivistää itseään jokaisessa elämänvaiheessa ilman, että siitä koituu heille kohtuuttomia taloudellisia riskejä. Tämän takia Keskustan Opiskelijaliitto vaatii huoltajakorotuksen palauttamista opintotukeen. Opintotuki ei nykyisellään riitä kattamaan edes yhden hengen elinkustannuksia, saati sitten useamman.

Täysipäiväisen opiskelun on oltava mahdollista kaikille. Nykyisin koko työuraa ei enää vietetä yhdessä työpaikassa, harvoin edes yhdellä alalla. Yksilön työura koostuu yhä useammin erilaisista tehtävistä, mikä tarkoittaa koulutuksen ja elinikäisen oppimisen merkityksen kasvu. Koulutus ja sivistyminen on tehtävä mahdolliseksi ja kannattavaksi kaikissa elämän vaiheissa. Huoltajavastuusta tai muista syistä opiskelut etenevät yksilöllisessä vauhdissa. Tämä tulisi huomioida keventämällä opintotukijärjestelmään liittyvää sääntelyä ja kehittämällä sitä kohti vastikkeetonta perustuloa.

Keskustan Opiskelijaliitto kannustaa myös yksittäisiä opinahjoja huomioimaan eri elämäntilanteissa olevat opiskelijat. Opintojen joustavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota: ei pitäisi olla mahdollista, että tietyn kurssin voi suorittaa vain kerran lukuvuodessa ja ainoastaan yhdellä tavalla. Nämä kankeat järjestelmät eivät palvele ketään, ja pahimmillaan aiheuttavat viivästyksiä valmistumisaikoihin. Lapsen ottaminen mukaan luennoille tulisi olla hyväksytympää ja osa normaalia arkea - tietysti muita opiskelijoita häiritsemättä. Yksittäisten korkeakoulujen on rohkeasti lähdettävä pohtimaan muitakin tapoja huomioida perheellisten opiskelijoiden tarpeita. Kampuksilta on löydettävä sopivia tiloja myös lapsille ja lapsenmielisille.

Asuntopoliittikka

Asumisen merkitys niin arjen jaksamisessa sekä opiskelujen sujumisen kannalta on merkittävää, sillä asuminen vaikuttaa kokonaisvaltaisesti hyvinvointiin ja jaksamiseen. Asunnon onkin tunnettava kodilta ja siellä on voitava viihtyä. Jokaiselle opiskelijalla tulee löytyä vuokra-asunto kohtuullisen etäisyyden ja kohtuullisten kulkuyhteyksien päästä opiskelupaikasta sekä arjen peruspalveluista.

Eryteisesti pääkaupunkiseudulla vuokra-asuntoja on liian vähän opiskelijoiden tarpeisiin, mikä luo painetta vuokratason nousulle. Keskustan Opiskelijaliitto ei näe, että asumistukien korottaminen ratkaisisi ongelmia, sillä lisääntyvien asumistukien vaikutukset tunnetusti vaikuttavat vuokratason nostavasti. Asumisen suunnittelussa ja kehittämisessä tulee olla ennakkoluuloton asenne, joka tukee rakentamista sekä asumista. Pienyksiöt ja konttitalot ovat esimerkki uudenaikaisista ja kannatettavista asumismuodoista. Vaikka opiskelijat arvostavat omaa rauhaa - omaa kotia - on asumisen sosiaalinen ulottuvuus huomioitava sekä suunnittelussa, että rakentamisessa.

Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus ja opiskella myös muualla kuin Etelä-Suomessa. Palveluiden saatavuus, liikenneyhteydet sekä kohtuuhintaisten ja asumiskelpoisten asuntojen saanti kaikkialla Suomessa on turvattava pitkäjänteisellä asuntopolitiikalla, joka tähtää vuosikymmenten päähän.

Tulevaisuuden kaupunki- ja asuntosuunnittelussa tulee huomioida kaikkien kaupungin asukkaiden erilaiset tarpeet myös asumismuotojen suhteen. Monipuoliset tarpeet täyttävät asumismahdollisuudet houkuttelevat ihmisiä pysymään ja asumaan kaupungeissa. Mikäli asuminen pohjautuu vain opiskeluajan tarpeisiin, eivät nuoret juurra kaupunkiin, mikä näkyy kumuloituvasti aina kaupungin päätöksentekoon saakka. Opiskelijoiden näkökulmaa onkin saatava vahvemmin kuuluviin asuntopolitiikkaa tehtäessä.

Yhteisöllisessä kaupungissa asuinalueet eivät saa eriytyä tiettyjen sosiaalisten ryhmien asuinalueiksi. Keskustan Opiskelijaliitto kannattaa opiskelijoiden asumistilanteen helpottamiseksi laajempaa sosiaalisen asuntotuotannon tukemista. Samassa korttelissa voi asua niin lapsiperheitä, opiskelijoita, eläkeläisiä, maahanmuuttajia, työttömiä kuin toimitusjohtajia. Asukkailla tulee säilyä oma yksityisyys, mutta samanaikaisesti yhteisöllisyyttä tulee edistää entistä voimakkaammin. Kaikkien tarpeet otetaan suunnittelussa huomioon. Yhteisistä tiloista vastataan yhdessä ja yhdessä saatetaan omistaa esimerkiksi auto. Puistot, viheralueet, ulkoilutilat ja liikuntapaikat tuovat ihmisiä yhteen. Yhteisöllisessä kaupungissa on matala kynnyksellä järjestää erilaisia tapahtumia ja niihin pääsee mukaan vaivattomasti.

Digitalisaatio mahdollistaa nykyistä paremmin etäopiskelun. Näin ollen erilaisessa elämäntilanteessa olevien opiskelijoiden on mahdollista asua muuallakin kuin opiskelupaikkakunnalla. Tästä huolimatta digitalisaatio ei pysty korvaamaan kaikkea kontaktiopetusta ja on tärkeää kehittää ja ylläpitää kohtuuhintaista julkista liikennettä.

Terveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuolto toteutuu nyt varsin eri tavoin eri kunnissa ja oppilaitoksissa palveluiden saannin, maksullisuuden kuten terveydenhuollon palvelusta tiedottamisenkin suhteen.

Opiskeluterveydenhuollolla on ollut oma erityisasema, joka tulee tunnistaa ja kyetä hyödyntämään tulevaisuudessakin. Palveluiden tasapuolisuus ja ennen kaikkea oikeudenmukaisuus on turvattava terveydenhuoltojärjestelmää kehitettäessä. Kaikki korkeakouluopiskelijat tulisi terveydenhuoltojärjestelmästä katsoen nähdä tasaveroisina ja kahden mallin ajan tulee päättyä. Terveydenhuollon palveluiden saanti on turvattava opiskelijalle riippumatta hänen opiskelu- tai asuinpaikkakunnasta tai tutkinnon laajuudesta: jokainen opiskelija onkin oikeutettu hyvään ja laadukkaaseen terveydenhuoltoon ympäri Suomen.

Keskustan Opiskelijaliitto kannattaa yhtä, yhtenäistä opiskeluterveydenhuoltojärjestelmää. Sellainen on mahdollista rakentaa, mikäli siihen löytyy tahtoa. Muuttuva sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö mahdollistaisi opiskeluterveydenhuollon yhtenäistämisen ja sen sisältämän osaamisen liittäminen osaksi muuta julkista sosiaali- ja terveydenhuoltoa. KOL muistuttaa, että opiskelija tarvitsee terveydenhuollon lisäksi myös sosiaalista tukea ja turvaa järjestelmien puitteissa.

Mielenterveyspalveluiden on toimittava ja oltava saatavilla nuoren elämässä peruskoulusta alkaen aina opintopolun loppupäähän saakka nuorta tukien, eikä vasta korkeakoulusta alkaen. Mielenterveyden palvelut tulisi toteuttaa matalan kynnyksen periaatteella, ettei hoitoon ohjautuminen jää kiinni byrokraattisesta hoitopolusta vaan apu saadaan tarpeen tullen. Nuoren ihmisen elämään kuuluu monenlaisia uusia vaiheita itsenäistymisestä uuteen ympäristöön muuttamiseen, ja tähän vastaamiseen nuori voi tarvita tukea. Arjenhallintataidot eivät ole kaikille itsestäänselvyys ja matalan kynnyksen palveluilla onkin kyettävä tukemaan nuoren itsenäistymistä elämän taitekohdissa.

Opiskeljaruokailu

Opiskeljaruokailun on oltava mahdollista kaikille opiskelijoille. Opiskelijoiden on voitava vaikuttaa opiskeljaruokailun kehittämiseen esimerkiksi asiakastoimikuntien kautta. Opiskeljaruuan on tärkeää olla laadukasta, terveellistä, edullista ja monipuolista sekä kestävällä tavalla tuotettua, huomioiden myös erityisruokavaliot. Opiskeljaruokailu tukee tärkeällä tavalla myös kansanterveyttä ja kestävää kehitystä, ja sen tulee kannustaa kasvisruokailuun ja ohjata vähentämään lihansyöntiä sekä ruokahävikkiä. Opiskeljaruokailua tuetaan ateriatukijärjestelmällä. Korkeakoulujen on tiedostettava vastuunsa opiskelijoiden ja henkilökunnan ruokailun järjestämisestä sekä kannettava vastuu omalta osaltaan kustantamalla myös jatkossa opiskeljaravintoloiden investointi- ja laitekustannuksia sekä tilavuokria. Muissa kuin korkeakoulun tiloissa toimiville opiskeljaravintoloille voidaan jatkossakin maksaa ylimääräistä ateriakohtaista avustusta, millä korvataan tilojen ja kiinteiden laitteiden kustannuksia. Aterian enimmäishintaa on voitava nostaa ainoastaan, jos myös ateriatuen tasoa nostetaan.

Päihteet

Opiskelijaelämään mielletään usein kuuluvaksi erilaiset päihteet. 14-vuotiaina tupakkaa on kokeillut 20 prosenttia nuorista, 18-vuotiaista 60 prosenttia oli kokeillut tupakkaa ja keskimäärin 16 prosenttia polttaa päivittäin. Raittiiden määrä 18-vuotiaista on vain 13 prosenttia. Suomessa niin alkoholin kuin tupakan kulutuksen määrä nuorilla on sosiaali- ja terveysministeriön tutkimuksen mukaan vähentynyt vuosittain. Alkoholin kulutus jakaantuu hyvin epätasapainoisesti, joka tarkoittaa sitä, että kymmenesosa juo lähes puolet kaikesta kulutetusta alkoholista. Erityisen huolestuttava piirre suomalaisten juomisessa on myös suuri humalahakuisuus. Opiskelijoiden mielenterveysongelmat ovat kytköksissä alkoholin suurkulutukseen ja päihteiden käyttöön. Tutkimukset myös osoittavat suomalaisilla olevan kansainvälisesti vertaillen enemmän alkoholista johtuvia sosiaalisia haittoja kuin useimmissa muissa maissa.

Päihdevalistukseen täytyy varata tarvittavat resurssit ja aika. Oppilaitoksissa päihdevalistusta on tehostettava uusilla osallisuutta tukevilla metodeilla. Oppilaitosten tilojen tulisi olla päihdeettömiä. Uusia keinoja vähentää päihteitä sekä niiden haittoja tulee kehittää jatkuvasti. Päihteiden vastaisen kampanjoinnin tukea tulee lisätä. Päihdevalistusta tulee suunnitella yhdessä nuorten, vanhempien ja koulujen kanssa. Päihdevalistuksen tulisi suuntautua elämän kokonaisvaltaiseen hallintaan. Sen tulee pitää sisällään myös muut elämää hankaloittavat riippuvuudet, kuten esimerkiksi peliriippuvuuden. Vahvistamalla arjen hallintaa ja tunteiden ilmaisua ilman päihteitä, voidaan nähdä hyviä tuloksia nuorten kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa.

Yhteiskunnan tulee kantaa vastuunsa päihteiden tuomista ongelmista. Verovaroin tulee tukea esimerkiksi vieroitus- ja muuta tukitoimintaa. Valtiollinen alkoholimonopoli on säilytettävä, koska alkoholin saatavuutta rajoittamalla voidaan ehkäistä sosiaalisia, terveydellisiä sekä taloudellisia ongelmia. Alkoholimonopolista saadut tuotot tulee ohjata päihdehaittojen ennaltaehkäisyyn sekä muuhun yhteisvastuulliseen toimintaan, kehittämiseen ja tutkimukseen. Alkoholin ja tupakkatuotteiden korkea verotus hillitsee suurkulutusta, ja siten pienentää niistä aiheutuvia haittoja.

KOL mielestä oppilaitoksissa ja opiskelijajärjestöjen tulisi pyrkiä järjestämään enemmän alkoholittomia tapahtumia, rajoittaa tupakointia ja pitää huoli siitä, että ajantasaista tietoa päihdehaitoista on saatavilla helposti. Opiskelijajärjestöt vaikuttavat opiskelijoihin suoraan tapahtumillaan ja asenteillaan. Laajemmin yhteiskunnassa nuorten päihdeettömän vapaa-ajan toiminnan tukeminen ja ilmaisten harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen on tärkeää.

Keskustan Opiskelijaliitto ei kannata huumausaineiden laillistamista tai dekriminisaatiota. Päihteet aiheuttavat merkittäviä haittoja henkilöiden arkeen ja yhteiskunnan toimintaan osallistumiseen. KOL ei näe, että laillisten päihteiden lisäämisellä saataisiin merkittäviä etuja, vaan pikemminkin lisättäisiin haittoja pitkällä tähtäimellä. Lääkärien tulee kiinnittää erityistä huomiota hermostoihin ja tunnetiloihin vaikuttavien lääkkeiden määräämiseen, jotta voidaan ennaltaehkäistä lääkkeiden väärinkäyttöä sekä niiden myymistä eteenpäin.

Talouteen liittyvät vaikeudet

Jokaiselle taattu riittävä toimeentulo on ensisijainen keino ennaltaehkäistä ihmisten henkilökohtaiseen talouteen

liittyviä vaikeuksia ja sudenkuoppia. Riittävällä ja selkeällä perustoimeentulolla varmistetaan, ettei pienituloisten ei tarvitse turvautua taloudellisesti kestävämpiin keinoihin, kuten pikavippeihin, toimeentulon hankkimiseksi.

Henkilökohtaisen talouden hoitoon tulee kasvattaa ja opettaa jo varhain. Jo peruskoulussa tulisi käydä läpi perusteet henkilökohtaisen talouden hoidosta ja ylläpidosta. Nuorille tulee olla lisäksi selvää itsenäistymisen kynnyksellä, minkälaista apua yhteiskunta tarjoaa liittyen toimeentuloon, sosiaaliturvaan sekä taloudellisten vaikeuksien ehkäisyyn ja hoitamiseen.

Talouteen liittyvien ongelmien ennaltaehkäisy tulee perustua ennen kaikkea hyvään tiedottamiseen, matalan kynnyksen palveluiden aktiiviseen tarjoamiseen ja henkilöiden tukemiseen elämän taitekohdissa. Kunnallisen talous- ja velkaneuvonnan tulee olla helposti saatavilla ja kuntalaisten tietoisia palvelusta ja sen tarjoamasta avusta. Talous- ja velkaneuvontaan tulee päästä jo siinä vaiheessa, kun hän on ajautumassa taloudellisiin vaikeuksiin, mutta viimeistään maksukyvyttömyyden ja vakavan velkaantumisen uhatessa. Velallisen ongelmiin tulisi aina pyrkiä saamaan sovinnollinen ratkaisu, joka edistää velallisen henkilökohtaisen talouden tervehtymistä. Tarvittaessa yksityishenkilön velkajärjestelyä tulee hakea riittävän ajoissa turvaten niin velallisen kuin velkojankin aseman.

Keskustan Opiskelijaliiton mielestä nuorten, alle 25-vuotiaiden, luottosuhteita koskevien maksuhäiriömerkintöjen tallennusaikoihin tulisi saada lyhennystä tiettyjen kriteereiden täytyttyä. Nuoren henkilön luottosuhteita koskevan maksuhäiriömerkinnän tallennusajan tulisi lyhentyä yhteen vuoteen, mikäli saatavasta on tehty kirjallinen maksusopimus ja sitä on todistettavasti noudatettu vuoden ajan ilman huomautuksia tai mikäli saatava on maksettu vuoden aikana ja siitä on toimitettu tieto rekisterinpitäjälle eikä henkilölle ole rekisteröity uutta häiriötä tallennusaikana. Maksusopimuksen laiminlyönti merkinnän poistuttua johtaisi maksuhäiriömerkinnän uudelleenrekisteröintiin jäljellä olevaksi vuodeksi.

Taloudelliset ongelmat jossakin elämänvaiheessa eivät saa määrittää henkilön koko loppuelämää, vaan ongelmista huolimatta henkilölle tulisi taata mahdollisuus tulevaisuuden rakentamiseen. Keskustan Opiskelijaliitto katsoo, että taloudellisista vaikeuksista tai luottotietojen menettämisestä johtuvan asunnottomuuden torjumiseen tulee panostaa entistä tehokkaammin. Yhteistyössä eri toimijoiden kesken tulisi myös luottotiedot menettäneelle henkilölle mahdollistaa kotivakuutuksen saaminen, jotta hänelle olisi mahdollisuus vuokra-asunnon hankkimiseen.